

PIMM op de landelijke SKLFDag 25 mei 2013

Ina Snippe

Wat gaan we doen?

- Kennismaken
- Aanleiding
- Kennismaken met de PIMM
- PIMM wat is het?
- PIMM de bouwstenen
- PIMM de ideaaltypen
- PIMM de interventies
- Territorium uitgelicht

Aanleiding tot onderzoek en ontwikkeling PIMM

- (Uitgeputte en opgebrande) mantelzorgers beïnvloeden de behandelresultaten
- Het betrekken van familie bij de behandeling verbetert de prognose (Tomaras et al. 2000, Pilling et al. 2002).
- Complexe psychiatrische problematiek en interactie met o.a. somatische co-morbiditeit bij de cliënt
- Deïnstitutionalisering
- In Nederland was geen methodiek om partners, kinderen, familie van senioren met chronische psychiatrische problematiek (depressie, bipolaire stoornis, schizofrenie, persoonlijkheid, angst) te ondersteunen en te coachen in hun dagelijks leven met de cliënt. (geschikt voor HBO prof).

PIMM wat is het?

- Het Pakket Interventie Mantelzorg op Maat (PIMM) is een gespreksmodel in 5 stappen ontwikkeld om ambulante en klinisch werkende verpleegkundigen en andere medewerkers in de GGZ
- een methode te bieden waarmee zij individuele familieleden van cliënten (senioren) chronisch psychiatrische problematiek
- op een gestructureerde wijze en op maat kunnen ondersteunen.
- Zowel het onderzoek als het ontwikkelen van een Train-de-trainer zijn door ZonMw en de betrokken instellingen (Altrecht Senior, GGZ Noord-Holland Noord en GGZ Centraal, Vu Amsterdam) gefinancierd.

Ontwikkeling complexe interventie

PIMM is gebaseerd op de resultaten uit wetenschappelijk onderzoek verricht onder familieleden van senioren met chronische psychiatrische problematiek en hun hulpverleners.

Deze onderzoeksresultaten vormen de bouwstenen van de een complexe interventie

(1^e en 2^e stap Campbell BMJ 2000)

Samenbrengen en mixen van

Onderzoeksresultaten, ervaringsdeskundigheid en beroepspraktijk:

- Onderzoek naar mantelzorgers.
  - Doel; zicht te krijgen op de beleving van het mantelzorgerschap in het dagelijks leven.
- Onderzoek naar de wijze waarop ambulante werkende verpleegkundigen mantelzorgers begeleiden.
  - Doel; in kaart brengen van interventies in de dagelijkse beroepspraktijk

Impact mantelzorg

- Onderzoek onder senioren is er nauwelijks
- De impact van de ziekte op het persoonlijk leven van de mantelzorg is voor minstens 2 groepen familieleden of naastbetrokkenen verschillend.
- De PIMM werkt vanuit deze twee groepen.
- .

Impact en Vrijheid van keuze

Op basis van vrijheid van keuze zijn twee grote groepen mantelzorgers te onderscheiden:

1. **Mantelzorg vanuit medemenselijkheid.** Zij kiezen in vrijheid om de rol te vervullen en zij kunnen ook weer uit de situatie stappen (nauwelijks risico op overbelasting).
2. **Mantelzorg vanuit liefdesplicht.** Zij ervaren geen vrijheid van keuze. De emotionele band maakt dat zij geen vrije keuze hebben om te stoppen (risicogroep).

De impact in dagelijks leven

Vrije keuze
Ondersteuning op basis
van medemenselijkheid

Medemens

Winst

Geen keus
Ondersteuning vanuit
liefdesplicht

Eenzame

Ondersteuner

Opgeslorpte

Verlies

Impact = Winst of verlies

1. Mantelzorg vanuit medemenselijkheid ervaren met name winst. Zij waarderen het contact en halen betekenis uit het feit dat zij iets kunnen betekenen voor de ander.
2. Mantelzorg vanuit liefdesplicht ervaren met name verlies. Zij verliezen hun partner/ ouder en merken dit doordat er grote veranderingen zijn binnen de relatie. Rolverandering, nood gedwongen regievoering, gebrek aan wederkerigheid, afkalving van netwerk, vaak terugkerende verlieservaringen geven een grote mentale druk.

Werken met: {analyse stap 2}

Medemens (geen risico)

Risicogroep:

- Ondersteuner
- Eenzamen
- Opgeslorpte

De Ondersteuner

- veelal de partner
- verschraving en beperkingen in de handelingsvrijheid
- deze relaties nog steeds gekenmerkt door een ervaren gelijkwaardigheid, samenwerking, wederzijds respect en bewondering
- een (groot) respect voor de volwassen mens met de ziekte
- mantelzorger steunt de ander vanuit empathie
- probleemgerichte coping
- Heeft de ondersteuning een plek gegeven in hun leven

De Eenzamen

- veelal partner
- van liefde naar morele externe verplichting
- grote verantwoordelijkheid voor de ander
- de mantelzorgers zijn eenzaam maar niet ongelukkig, gescheiden activiteiten
- geen open communicatie/wederzijds respect/begrip
- veel gemaskeerde verwijten men is slachtoffer
- vermoeidheid, hopeloosheid, vermengd zich met gebrek aan perspectief waardoor zij niet reflecteren,
- Slachtoffer; zij lijden onder de zieke die nooit dankbaarheid toont maar afscheid nemen is te moeilijk
-

De Opgeslorpten

- kan een leven zonder niet voorstellen
- is overspoeld, voelt zich verstrikt en kan de ondersteuning niet aan
- de weg naar zichzelf kwijtgeraakt
- een groot respect voor de zieke
- zij lijden en vibreren mee met het lijden van cliënt
- in het contact met de cliënt ervaart men een grote handelingsonzekerheid
- magisch beeld van de ziekte, niets helpt immers
- emotiegerichte coping
- steun uit de omgeving is er niet of wordt niet gezocht

Doelen van PIMM de interventies

- Met PIMM richt de hulpverlener zich op
  - het versterken van de krachten van de individuele mantelzorger,
  - op doorgemaakte veranderingen in het persoonlijk leven,
  - op veerkracht,
  - op sociale contacten,
  - op (extra) spanningen binnen de relatie,
  - op verlies en rouw
  - het leren omgaan met grenzen.
-
- Het uiteindelijke doel is het vergroten van het welzijn van de mantelzorger.

PIMM de interventies

- Keuze uit de interventiemethoden

1. Business as usual

2. Thema –methode;

- rolveranderingen die bij de MZ zijn opgetreden
- tekort aan sociale contacten
- (extra) spanningen in de relatie
- verlies en rouw

3. Territorium methode

- Gespreks techniek
- Competentie gericht = Steunend en ik- sterkend

Inventarisatie De topiclijst

- Het gesprek met de naastbetrokkene opent met
  - “Hoe is het voor u om de partner, het kind, ...te zijn van”
- Waarom is men mantelzorgger geworden?
- Verkennen van de relatie
- Inhoud van de zorg
- Veranderingen in de eigen levensloop
- Ervaren belasting
- Het gedrag van de cliënt
- Eigen gezondheid

Territoriummethode

Doel van vandaag:

U bekend te maken met de
methode

Territoriummethode

Ontwikkeld door C.B. Bakker &
M.K. Bakker-Rabdau (1973)
Verboden toegang

Territoriummethode

je kunt het zien als een metafoor
over een diade

daarom gebruiken we het voor
mantelzorgers

Een diade is een groep bestaande uit twee personen. Het is de kleinst mogelijke sociologische eenheid waarbij sprake kan zijn van interactie.

Een metafoor is een stijlfiguur; een vorm van figuurlijk taalgebruik. Metaforisch taalgebruik is een vorm van betekenisoverdracht: met wat je zegt schilder je een beeld; het gaat erom dat dat beeld een overeenkomst heeft met wat je bedoelt. Hoe treffender de overeenkomst, hoe beter de beeldspraak.

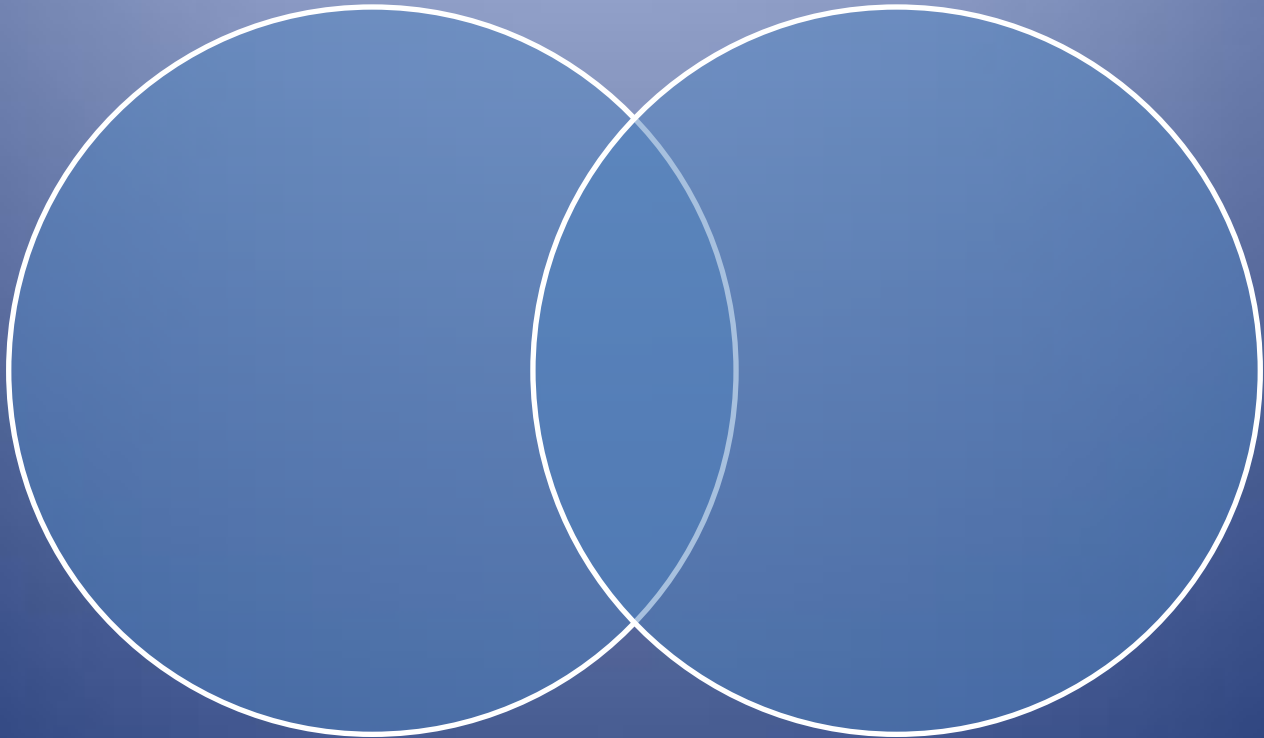
de term territorium

Een deel van het leven dat iemand
als zijn bezit ervaart,
dat hij controleert,
waar hij initiatief neemt,
waar hij bevoegd is en
waar hij verantwoordelijkheid voor aanvaardt

co territorium

- Heb je een relatie met iemand, dan deel je een co-territorium.
- Je bent het allebei eens met het gezamenlijke deel, anders moet je daar een conflict over hebben. Je blijft allebei even groot, gelijkwaardig.
- Denk aan onderwerpen in co territorium als: tijd delen, geld, opvoeding en seks

Co Territorium

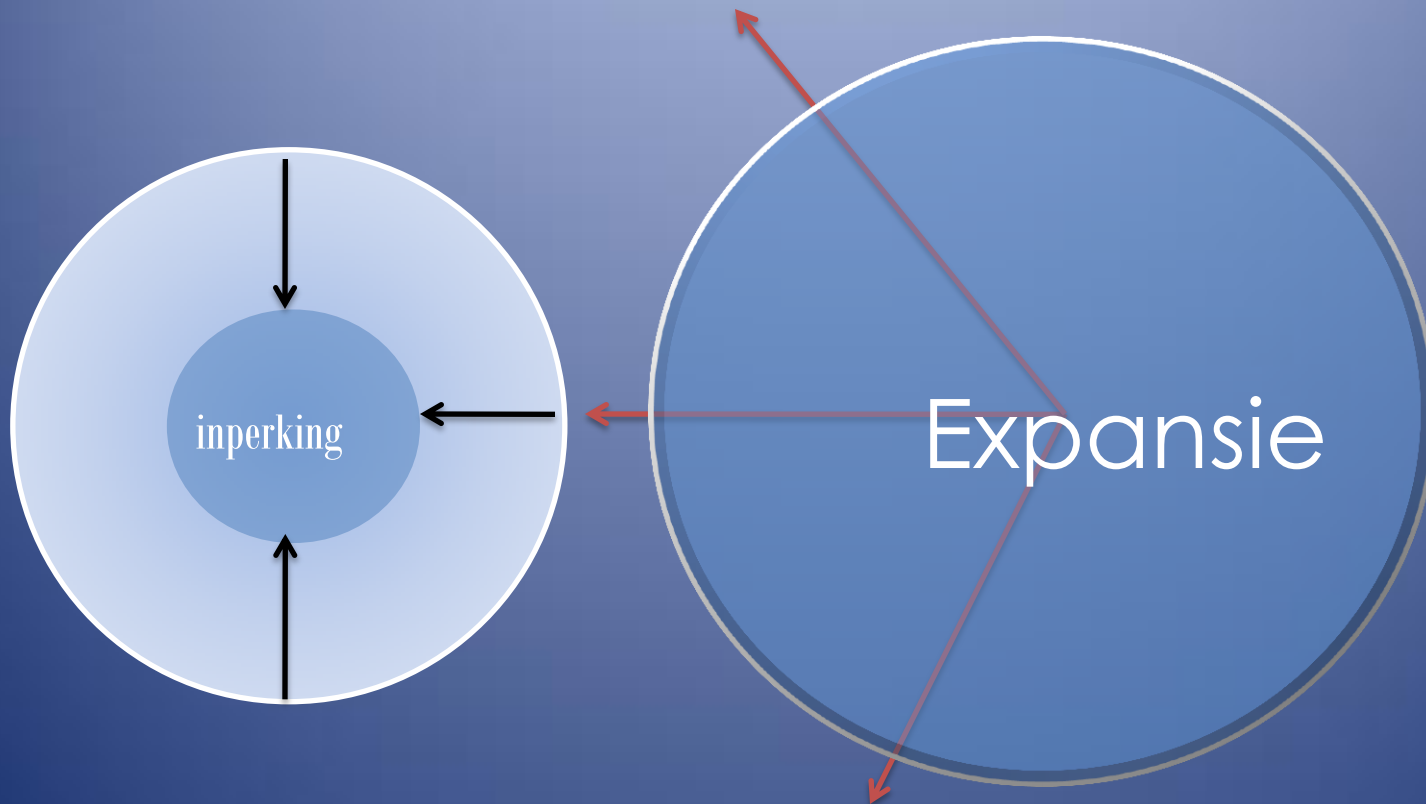

ongelijkheid

De een kan EXPANDEREN, zijn gebied en
dus invloed vergroten, de ander kan inperken
en zijn gebied -en dus autonomie -
inleveren

- Agressie volgens de territoriumleer is:
Het verleggen van de grenzen van je territorium naar buiten toe,
oftewel: Terrein winnen
- Regressie betekent
Inkrimping van het territorium; elk gedrag
dat het territorium verkleint,
oftewel: terrein verliezen

Teritorium

verdedigingsmiddelen 1

- **Definitie:**

- Iemand bepaalde gedragskenmerken toekennen, zoals “Jij kunt toch zo goed luisteren.” Of “Jij bent zo lief...”

- **Zelfdefinitie:**

- Jezelf bepaalde eigenschappen toekennen: “zoals je weet ben ik altijd heel nauwkeurig en wat viel me nu op toen ik jouw rapportage doorlas....” Karremans

- **Schuldinductie:**

- “omdat jij zo laat thuiskwam lag ik de hele nacht wakker”

verdedigingsmiddelen 2

- **Bestwil:**

- “Het is goed voor je om....”
- “Ik doe dit voor jou omdat anders....”
- “Later zul je me dankbaar zijn zijn...”

- **Deskundigheid:**

- “De dokter heeft gezegd dat je rustig aan moet doen”
- “Als ik er niet was geweest, dan was het heel anders afgelopen.”

verdedigingsmiddelen 3

- **Sociaal appel:**
  - “Dat hoort nu zo eenmaal.”
- **Terechtwijzen**, ter verantwoording roepen:
  - “Als jij nu gewoon je werk had gedaan...”
- **Hulpeloosheid :**
  - “Ik weet niet wat ik zonder jou moest beginnen”
  - “Dat gaat me echt niet lukken zo...”
  - “Ik ben helemaal niet zo technisch dat...”

verdedigingsmiddelen 4

- **Ziekte :**

“Je moet me nog een kans geven, ik was ziek toen ik dat moest doen en...”

“Het valt me tegen dat je niet bent langsgekomen, je weet toch hoe slecht ik me voel...”

Chantage, bedreiging, geweld

“Je wilt toch niet dat iedereen dit te weten komt...”

“Ik sla je in elkaar als je dat niet doet”

verdedigingsmiddelen 5

Spot, humor, **sarcasme**, cynisme:

“Hoor daar, spuit elf geeft modder”

“Liever dat jij het zegt dan iemand die er echt verstand van heeft

geschenken en liefdadigheid:

Denk hierbij aan nieuwe kleding, nieuwe telefoon, bonbons

verdedigingsmiddelen 6

Vleierij, verleiding en seks:

“jij kan dat altijd zo mooi verwoorden”

“ik voel me zo veilig bij jou”

Nieuw uit de PIMM:

stilte als wapen

afsluitend

- De methode geeft een metafoor over invloeden die twee mensen in een relatie op elkaar kunnen uitoefenen
- Als het goed is wordt er geen moreel oordeel over gedrag gegeven
- De eenvoudige plaatjes brengen het gedrag naar buiten jezelf
- Het opent de weg tot ander gedrag naar elkaar

Conclusie PIMM als methode

- De werkwijze sluit aan bij de onderwerpen die deze mantelzorgers belangrijk vinden.
- Met name de verpleegkundige die present is en denkt en werkt vanuit de interactie tussen cliënt en familie wordt door de mantelzorger als steunend ervaren.
- De werkwijze sluit aan de kennis en knowhow van verpleegkundige en stelt hen in staat om gestructureerd en beargumenteert de mantelzorger te ondersteunen.
- De werkwijze past in het werk
- Het aantal gesprekken een half jaar met gemiddeld 1 gesprek per maand.

Interesse in de PIMM

- PIMM is uitgeschreven in een boekje uitgebracht door Altrecht Science.
- PIMM
- Pakket Interventie Mantelzorg op Maat
- Utrecht 2010.
- ISBN: 978-90-816371-1-4
- Train-de-trainer PIMM
- Methode training PIMM